

SÖZLÜK

Agranülosit	Sitoplazmasında granül içermeyen beyaz kan hücresi (bkz. granülosit)
AIDS	(Kazanılmış bağışıklık yetmezliği virusu) HIV ile enfeksiyonun neden olduğu hastalık, sıklıkla kan ve cinsel ilişki ile bulaşır
Akciğer	Solumumda hava alış-verişinde kullanılan, omurga ve kaburgalar tarafından çevrilmiş olan, temel olarak 2 parçadan oluşan organ. Akut kısa süreli ve genel durumda keskin değişikliklere neden olan ani hastalık tablosu (kronik ile karşılaştırınız)
Albumin	Kan plazmasında, kaslar, yumurta beyazı ve sütte bulunan bir çeşit protein
Aldosteron	Vücudun su ve tuz dengesinin düzenlenmesinde rol alan bir tür steroid hormonu
Alloimmun	Yabancı proteinlere karşı antikor üretimi, örneğin; donör kanına karşı
Anaflaksi	Aşırı duyarlık, örneğin anaflaktik şoka neden olan ilaç veya proteinlere karşı
Anamnestik	Allerjen bir maddeye karşı oluşan ilk antikor yanıtından sonra aynı madde ile ikinci kez karşılaşmada ortaya çıkan ve ilkinin göre daha hızlı gelişen antikor yanıtı
Anemi	Kan içeriğindeki kırmızı hücrelerin, hemoglobinin veya total kan hacminin kaybı
Antibiyotik	Bir mikroorganizmadan elde edilen ve diğer mikroorganizmaları etkisiz hale getiren veya öldürebilen, doğal veya yarı-sentetik bir madde. Antihistamin allerjik reaksiyonların tedavisinde kullanılan bileşiklerden biri
Antijen	bir bağışıklık yanıtı oluşmasını uyaran madde
Antikor	Bir antijene karşı etkili olan protein, vücudun bağışıklık yanıtının bir bölümü
Antioksidan	Oksijen ve peroksidaz enzimi tarafından tetiklenen reaksiyonları ve oksidasyonu inhibe eden çeşitli maddeler (örneğin; beta-karoten, C vitamini, alfa-tokoferol gibi), bu maddeler vücudu serbest radikallerin etkisinden korurlar
Antipiretik	Ateş düşürücü
Antiretroviral	Retrovirusa karşı etkili olarak kullanılan ürün
Antiviral	Viruslara karşı direkt etkili olarak kullanılan ürün
Aritmi	Kalp ritminde meydana gelen değişiklik
Arter	Kalpten vücuda doğru kan taşıyan kas duvarlı damar
Asemptomatik	Hastalığın semptomsuz olan formu
Aşı	Özel bir hastalığa karşı bağışıklık oluşturmak veya arttırmak için canlı ya da ölü mikroorganizmalardan hazırlanan ürünlerin vücuda enjekte edilmesi
Bağırsak	Sindirim kanalının bir kısmı

Bakteri	Hastalık yapabilme yeteneğine sahip olan yuvarlak, spiral veya çubuk şeklindeki tek hücreli mikroorganizmalar
Biliyer	Safra ile veya safranın taşınması ile ilgili olan
Biyopsi	Dokunun çıkarılarak incelenmesi, yaşayan vücuttan hücre veya sıvının alınması
Bulgu	(Belirti) hastanın kendisinden çok bir doktor tarafından gözlenen hastalığa ait objektif kanıt
Böbrek	Metabolizma sonucunda oluşan atık ürünleri vücuttan uzaklaştırmakla görevli olan ve omurgaya komşu olarak bulunan 2 organdan herbirine verilen isim
Cooley anemisi	(Bkz. talasemi)
Creutzfeld-Jakob hastalığı)	Bir prion tarafından meydana getirilen ve beyin dokusunun gözenekli bir hal almasına neden olan nadir ve ilerleyici bir hastalık olup unutkanlık ve kas koordinasyonunun kaybı ile karakterlidir
Çinko	Bitki ve hayvanlar için esansiyel bir eser element olup mavimsi beyaz renkli kristal şeklinde bivalent metalik bir elementtir
Dalak	Kanın depolanarak filtre edildiği, eritrositlerin yıkıldığı ve lenfositlerin üretildiği karın içi bir organ
Deferiprone	Apotex adlı ilaç firması tarafından üretilen ağız yoluyla kullanılan demir şelate edici ilacın ticari adı
Demir	"Fe" olarak sembolize edilen olan ağır metal elementlerinden biri olup vücutta oksijenin taşınması gibi önemli biyolojik olaylarda rol alan madde
Deoksiribonükleik	(DNA) kalıtımın moleküler temelini oluşturan pek çok nükleik asidin oluşturduğu çift sarmal asit şeklindeki yapı
Desferal	Novartis-Pharma adlı ilaç şirketi tarafından üretilen desferrioksaminin ticari adı
Diabetes mellitus	Genetik ve çevresel faktörlere bağlı olarak oluşan, insülinin yetersiz sentezi ve kullanımına bağlı olarak gelişen bir hastalık. Kan ve idrarda şeker miktarının aşırı artması, aşırı yemek yeme, su içme, fazla idrar atılımı ve kilo kaybı ile karakterlidir
Diagnoz	Tanı, teşhis. Belirti ve semptomlardan faydalanarak hastalığın tanımlanması
DİK	Yaygın damar içi pıhtılaşması
Dispne	Zorlukla nefes alıp verme
Diüretik	İdrar oluşumunu arttıran bir ilaç
Diyastol	Kalbin çalışması sırasında kalp boşluklarının ritmik olarak pasif bir şekilde kan ile dolması
DNA	Bkz. deoksiribonükleik asit

Doku	Bitki ve hayvanların bir çeşit yapısal materyali olan hücrelerarası madde ile beraber özel türdeki hücrelerin oluşturduğu grup
Ekstravasküler	Damarın dışındaki bölge
Elektroforez	Bir sıvı veya jel içinde bulunan parçacıkların sözkonusu çözelti ile temas halinde bulunan elektrotlara uygulanan elektrik gücüne doğru hareket etmesi
Embolizasyon	Tıkanma
Embolizm	Kan içindeki bir anormal partikül veya bir hava kabarcığı ile kan damarlarının aniden tıkanması ve dolaşımın bozulması
Embriyo	Anne rahmine yerleşmesinden sonra bir insan gelişiminin yaklaşık sekizinci haftası sonunda oluşan formu
endokrin	Aralıklı olarak üretilen ve kan dolaşımı ile vücutun değişik yerlerine ulaştırılan bazı salgılar
enfekte	Hastalık yapan bir madde veya ajan ile bulaş
enflamasyon	Hasarlanmaya karşı organizmanın göstermiş olduğu yanıt olup kızarıklık, sıcaklık artışı, ağrı, şişlik ve fonksiyon kaybıyla karakterize olan durum
enzim	Vücut ısısında bazı kimyasal reaksiyonların oluşumunu sağlayan kompleks protein yapılar
eritroblast	Eritrosit oluşumun önceki basamaklarında yer alan ve hemoglobin sentezinin yapıldığı kırmızı kemik iliği hücresi
eritroblastozis fetalis	(Rh hastalığı) sarılık ve dolaşımdaki eritroblastların artması ile karakterli fôtus ve yeni doğanın hemolitik bir hastalığı. Rh negatif olan bir annenin, Rh pozitif olan çocuğu olması durumunda annede oluşan antikorların plasenta aracılığıyla çocuğa geçmesi sonucunda oluşur
eritroderma	Ciltteki kırmızı renk değişikliği
eritropoetin	Özellikle böbreklerde oluşan ve kırmızı kan hücresi yapımını arttıran hormonal bir madde
eritrosit	Kırmızı kan hücresi
febril	Ateşli
feçes	(dışkı) Anüs aracılığıyla dışarıya boşaltılan vücut artıkları
fenotip	Genetik özellikler ve çevresel faktörlerin etkisi sonucunda oluşan organizmanın görülebilir özellikleri

ferritin	Demirin özellikle karaciğer ve dalakta depolanmasını sağlayan, demir içeren bir protein
fibrinojen	Karaciğerde üretilen bir plazma proteini olup kanın pıhtılaşması sırasında fibröz bir protein olan fibrin'e dönüşür
fibrozis	Fibrotik dokuda artışla karakterli bir durum
folik asit fosfor	Nutrisyonel anemilerin tedavisinde kullanılan bir kristal vitamindir Genellikle kombine formlarda yaygın olarak bulunan, metalik olmayan multivalan bir element
fötal	Bkz. fötüs
fötüs	Anne rahmine yerleşmesinden sonra bir insan gelişiminin yaklaşık üçüncü ayı sonunda oluşan formu
gamma globulin	Antikordan zengin olan kanın protein fraksiyonu
gen	Taşıyıcılığın geçişini kontrol eden DNA veya RNA daki kalıtımın fonksiyonel bir ünitesi
genotip	Grup veya bir bireyin genetik yapısının bir bölümü veya tamamı
globin	Hemoglobinden hem'in uzaklaştırılması ile elde edilen renksiz bir protein
glukoz	Yapısında karbonil aldehid grubu bulunan tatlı, renksiz ve çözünebilir bir tür seker. Doğada karbonhidratların yapısında yaygın olarak bulunur
graft versus host hastalığı (GVHD)	Vericiye ait doku ve organlardaki T hücrelerinin alıcının hücrelerine saldırması sonucu ortaya çıkan durum
gram negatif	Gram boyama yönteminde mor renkte boyanmayan bakteriler
gram pozitif	Gram boyama yönteminde mor renkte boyanan bakteriler
granülosit ve nötrofil gibi)	Sitoplazmasında granüller bulunan polimorf çekirdekli beyaz kan hücresi (bazofil, eosinofil)
hem	Hemoglobin ve myoglobinin yapısında bulunan ve demir içeren kırmızı renkli madde
hematopoez	Kan veya kjan hücrelerinin oluşumu
hemoglobin	(Hb) kırmızı kan hücrelerinin demir içeren komponenti olup akciğerlerden dokulara oksijen taşınmasında görev yapar. Alfa, beta, gamma ve delta olmak üzere dört polipeptid zincirinin değişik varyasyonlarda birleşmesinden oluşur
hemoglobin F	2 alfa ve 2 gamma zincirinden oluşan hemoglobin, yenidoğanın kanında yüksek oranda bulunur ve aneminin bazı formlarında yüksek oranda kalmaya devam eder (talasemi gibi)
hemoliz	Kırmızı kan hücresinin parçalanması ve hemoglobinin açığa çıkması

hemoraji	Ağır ve kontrol edilemeyen kanama
hepatit	Karaciğerin enflamasyonu ile karakterli bir hastalık
hepatit A	Bir tür RNA virusu tarafından oluşturulan, akut ve genellikle iyi huylu bir karaciğer hastalığı olup yiyecekler, su ve enfekte dışkı ile bulaşmaktadır (enfeksiyöz hepatit olarak da bilinir)
hepatit B	Bir tür DNA virusu tarafından oluşturulan, bazen ölümcül seyreden ve etkenin kanda bulunmaya devam etme eğiliminde olduğu bir karaciğer hastalığıdır. Kan ve diğer vücut sıvılarının teması ile (örneğin cinsel ilişki) bulaşır
hepatit C	Bir tür RNA virusu tarafından oluşturulan, genellikle ilaç bağımlıları yanısıra kan ansfüzyonlarıyla veya enfekte kan ürünlerinin kullanımıyla bulaşan ve kronikleşme eğiliminde olan bir karaciğer hastalığıdır
heterozigot	Belli bir genetik özelliği kontrol eden iki farklı allele sahip hücreleri taşıyan insanı ifade eder
HIV	(human immunodeficiency virus) bağışıklık sistemine zarar vererek AIDS hastalığına yol açan retro virus grubundan olan bir virus
hidrops fötalis	Fötüsün çok ciddi ve yoğun ödemi
hiperkalemi	Kandaki potasyum konsantrasyonunun anormal yüksek oluşu (hiperpotasemi olarak da bilinir)
hiperpotasemi	Bkz. hiperkalemi
hipertansiyon	Kan basıncının anormal yüksek oluşu
hipogonadizm	Cinsel olgunlaşma ile ilgili bezlerin fonksiyonel yetersizliği
hipofiz	Beynin infundibulum bölgesine tutunmuş olarak bulunan, küçük, yuvarlak, kırmızımsı gri renkte ve çok kanlanan bir hormonal organ
hipokalsemi	Kanda kalsiyum düzeyinin normalden düşük oluşu
hipoparatiroidizm	Vücuttaki paratiroid hormonunun yetersizliği
hipotalamus	Beynin diensefalon bölgesinin alt kısmında yer alan ve yaşamsal öneme sahip bazı otonomik olayların kontrolünün yapıldığı yer (örneğin besin alımının kontrolü gibi)
hipotansiyon	Kan basıncının anormal düşük oluşu
hipotermi	Vücut ısısının normalin (36.6 o C) altında olması
hipotiroidizm	Tiroid bezlerinin aktivitesinde azalmaya bağlı olarak tüm metabolizma hızının azalması ve genel bir kuvvet azlığı tablosunun oluşması
homolog	Aynı göreceli pozisyon, değer veya yapıya sahip olma

homozigot	Bir hastalığın kalıtımını kontrol eden birbirleriyle tamamen aynı olan 2 gen allelini taşıyan bireyleri tanımlamada kullanılan terim
hormon	Vücut sıvılarında dolaşan ve özel etkilere sahip olan canlı hücrelerin bir ürünü
hücre	Bağımsız olarak yaşam fonksiyonlarını yerine getirebilen en küçük canlı parçası
idrar	Böbrekler tarafından salgılanan, üre, ürik asit, kreatinin, tuzlar ve pigmentler içeren bir atık materyali
immunglobulin	Antikor (yabancı maddelere karşı vücudun savunma hücreleri tarafından oluşturulmuş olan bir tür savunma proteini)
immün sistem	Yabancı maddelere karşı vücudun korunması
interferon	Virus, bakteri veya sentetik olarak üretilen anti-viral ilaçlara maruz kalan hücreler tarafından üretilen anti-viral özellikteki molekül
intravasküler	Kan damarlarının içi
intravenöz in vitro	Bir venöz damar aracılığıyla Canlı organizmanın dışında ve yapay bir ortam
kan grubu	Özel bazı antijenlerin varlığı veya yokluğuna göre sınıflandırılan ve kişilere özgü olan A, B, AB veya O kan gruplarından biri kan plazması tam kanın protein, elektrolit, şeker, lipid, metabolik artık ürünler, aminoasitler, hormonlar ve vitaminleri içeren soluk sarı renkli olan sıvı kısmı kan tipi bkz. kan grubu kapiller en küçük kan damarı
karaciğer	Safra salgılayan ve kandaki pek çok ürünün metabolize edilme yeri olan insan vücudundaki en büyük organ
karbondioksit	Hayvan ve bitkisel maddelerin çürümesi veya parçalanması ve hayvanların solunumu sırasında oluşan ağır ve renksiz gaz
karbonhidrat	karbon, hidrojen ve oksijenden oluşan, şeker, nişasta ve çoğunlukla yeşil bitkilerde bulunan sellüloz gibi bileşiklerdir
kemik iliği	Pek çok kemiğin içinde bulunan ve temel olarak yumuşak bağ dokusundan ibaret olan kemik iliği başlıca iki formdan oluşmaktadır. Sarı ilik; temel olarak yağ hücrelerinden oluşur ve başlıca uzun kemik içlerinde bulunmaktadır. Kırmızı ilik; kırmızı kan hücreleri ve granulositlerin büyük bir kısmının üretildiği yapı olup başlıca omurga kemiklerinin içinde bulunmaktadır.
koagulasyon	Yapışkan, yarı katı veya jel benzeri bir yapının oluşumu
koagulopati	Kanın pıhtılaşmasını etkileyen bir hastalık
konjenital	Doğumda var olan, doğuştan gelen

kontaminasyon	bir temas sonucunda olan kirlenme, boyanma veya enfeksiyon
konvulziyon	kasların anormal ve istem dışı kuvvetli kasılması, havale
kortikosteroid	böbrek üstü bezinin bir ürünü, özellikle antienflamatuar etkili ilaç olarak kullanılırlar
kök hücre	farklı özellikteki hücrelere dönüşebilme potansiyeline sahip olan kemik iliğindeki hematopoezin ana hücresi
kromozom	hücresinin çekirdeğindeki iplik benzeri yapı, Bunlar gen adı verilen ve hücrenin tüm aktivitesi ve fonksiyonlarını yöneten kalıtsal bilgileri taşırlar
kronik	sık tekrarlayan ve bazen ağır formlara ilerleyen uzun süreli hastalık tablosu
lenfosit	İnsanlardaki beyaz kan hücrelerinin % 20-30'unu oluşturan, kemik iliğindeki kök hücrelerden köken alan, lenf ve immün sistemi oluşturan hücreler lomber bel bölgesi
lökosit	Beyaz kan hücresi
mantar	Spor üreten parazitik organizmaların bir grubu
manyetik rezonans görüntüleme	Radyo dalgaları uygulayarak vücut içindeki atomların manyetik rezonansını ölçme esasına dayalı bir yöntem olup iç organ ve dokuların bilgisayar aracılığıyla görüntülerinin elde edilmesini sağlar
menenjit	Bir virusun neden olabileceği hafif bir hastalık veya bir bakterinin neden olabileceği ateş, baş ağrısı, kusma ve ense sertliğiyle karakterli ağır hastalık tablosu
mikroorganizma	Mikroskopik veya ultramikroskopik organizmalar
mikrop	Mikroorganizma, hastalık yapan bakteri
mitokondria	Hüresel solunum aracılığıyla hücre için enerji üretiminden sorumlu olan organel
mutasyon	Kalıtsal materyalde meydana gelen değişiklik
myokard	Kalp duvarını oluşturan orta tabakadaki kas katmanı
nöroloji	Sinir sisteminin çalışması
nükleus	Ökaryotik hücrelerdeki nükleoproteinden zengin bir ağı içeren ve bir zar yapı ile kesin olarak ayrılmış olan çekirdek olarak da adlandırılan kısım, hücrenin tüm fonksiyonlarından sorumlu olan esas kısım
oksijen	Atmosferik havanın % 21'ini oluşturan renksiz, kokusuz ve tatsız bir gaz
oksijenize	Oksijenle desteklenmiş

oral	Agiz yoluyla alınan
organ	Organizmada bazı özel fonksiyonları yerine getirmek üzere biraraya gelmiş olan hücre veya dokular
organizma	Herbiri ayrı bir fonksiyon gören olan ancak birbirine bağımlı çalışan organlara sahip olan canlı
organomegali	Karaciğer ve dalak gibi organların boyutlarının anormal büyümesi
osteoporoz	Kemik kitlesi ve dansitesinde azalma, kemik boşluklarında artma ile karakterli, kemiklerde kırılmalara eğilim yaratan bir durum
otozom	Cinsiyet kromozomu dışındaki kromozom
over	Kadın üreme bezleri, genellikle bir çifttir
ödem	Aşırı sıvının dokular arasında birikimi
östrojen	Kızlara özgü olan sekonder cinsel karakterlerin gelişimini sağlayan bir tür seks hormonu
pankreas	Midenin arkasında yatan ve onikiparmak bağırsağına tutunmuş olan büyük bir bez olup sindirim enzimleri ve insülin, glukagon gibi hormonları salgılar
pansitopeni	Kandaki trombositlerin, kırmızı ve beyaz kan hücrelerin sayısındaki anormal azalma
paratiroid bezi	Tiroid bezi içine veya etrafına gömülü olarak bulunan ve genellikle 4 parçadan oluşmuş olan paratiroid hormonunu üreten bezi
parazit	Genellikle bir konakçı organizma üzerinde yaşayan, kendisi bundan yararlanırken konakçıya zarar veren bir organizma
patojen	Hastalık nedeni olabilen virus veya bakteri gibi bir ajan
patoloji	Hastalıkların doğası ve hastalıklar tarafından oluşturulan yapısal ve fonksiyonel değişiklikleri
penisilin	Inceleyen bilim dalı çeşitli bakterilere karşı güçlü etkili olan ancak toksik etkili olmayan antibiyotik asitlerinin bir karışımı
perikard	Kalbi ve kalpten çıkan büyük damarların köklerini içine alan konik şeklindeki kese
perikardit	Kalbi çevreleyen perikard zarının enflamasyonu
platelet	Bkz. trombosit
plazma	Kanın sıvı kısmı
pnömoni	Enfeksiyon veya iritan maddelerin neden olduğu akciğer enfeksiyonu

polimorfizm	Farklı formları yapısında gösterebilme
prion	Ssinir sisteminin çeşitli enfeksiyonlarına neden olabilen bir protein parçası
proflaktik	Hastalığın geçirilmesi veya önlenmesini sağlamak
progesteron	Rahim yüzeyini gebeliğe hazırlayan bir kadın seks hormonu. Bu hormon ve göbek kordonu sayesinde gebelik boyunca embriyo ve fötüsün anne karnından dışarıya atılması engellenmektedir
prognoz	Bir hastalıktan iyileşme ve hayatta kalma olasılığı
protein	Yüzbinlerce aminoasidin bir zincir şeklinde bağlanması sonucu oluşan büyük moleküller
refrakter	Tedaviye dirençli
renal	Böbreklerle ilişkili olan
restriksiyon enzimi	DNA molekülünün iç yapısındaki özel bölgelere etki ederek DNA'yı parçalara ayıran enzim, sıklıkla moleküler analizlerde kullanılır
retrovirus	Hücreleri enfekte ederek onların DNA'ları aracılığıyla RNA'larını çoğaltan bir grup RNA virusuna (HIV) verilen isim
ribavirin	Sentetik bir antiviral ilaç
ribonükleik asit	(RNA)
safra	Yağ emilimine yardımcı olmak için karaciğerden salgılanıp ince barsağına geçen sarı veya yeşil renkli sıvı
safra kesesi	Karaciğerden gelen safranin depolandığı kas yapılı bir kese
safra taşı	Safra kesesi veya safra yollarındaki sert yapılı kitle
salin	Tuz içeren veya tuzdan oluşan
sarılık	Kırmızı kan hücrelerinin aşırı yıkımı veya safranin anormal üretimi ve salınımı sonucunda oluşan cilt, dokular ve vücut sıvılarında görülen sarımsı pigmentasyona bağlı renk değişikliği
sekonder amenore	Öncesinde normal bir adet düzenine sahip olan kadınlarda adet görmemesi
semptom	Hasta tarafından gözlenen hastalığa ait subjektif kanıt
sentez	Bütünü oluşturmak için bölümlerin birleşmesi, ya da birleşme veya diğerlerinin yıkımı aracılığıyla bir maddenin üretilmesi

Sepsis	Bakterilerin yayılması sonucunda ortaya çıkan toksik bir tablo
Serbest radikal	Reaksiyona girme yeteneği oldukça yüksek olan atom veya moleküler parça
Serum	Pıhtılaşma sonrasında koagülasyon faktörlerinin uzaklaşmasıyla kan plazmasından geride kalan açık sarı renkli sıvı kısım
Sığır tipi spongiform ansefalopati	Eriskin sığırların santral sinir sisteminde görülen ilerleyici ve ölümcül bir hastalıktır. Olasılıkla yiyecekler aracılığıyla geçen prion denen bir tür yapıyla bulaşır (BSE; deli dana hastalığı olarak da bilinir)
Sıtma	Kırmızı kan hücreleri içindeki parazitlerin neden olduğu akut veya kronik bir hastalık, enfekte bireyleri ısırın sivrisinekler ile bulaşır
Sifiliz	Genellikle cinsel ilişkiyle geçen, sistemik lezyonlar, şankr ve raş oluşumuyla karakterize kronik, bulaşıcı bir hastalık
Siroz	Hepatit ve uzun süreli alkol kullanımı gibi nedenlere bağlı olarak gelişen fibrozis nedeniyle normal karaciğer yapısının büyük ölçüde tahrip olması
sistol	Kalbin kasılmasıyla kan üzerine uygulanan basınçla dolaşımın sağlanması
sitoplazma	Bir hücredeki çekirdek zarı dışında kalan organik ve inorganik yapılar ile zarla çevrilmiş olan organelleri içeren kısım
sitrat	Bir sitrik asit tuzu
siyanoz	Kandaki oksijen eksikliğine bağlı olarak gelişen mavimsi-mor renkli renk değişikliği
splenomegali	Dalağın boyutlarının anormal artması
streptokok	İnsan ve evcil hayvanların önemli patojenlerini içeren bir bakteri grubu
subkutanöz	Cilt altı
selasyon ajanı	Metaller ile birleşerek şelat denilen bileşikler yapabilen çeşitli maddeler, bir kısmı tıbbi olarak çeşitli metal zehirlenmelerinin tedavisinde kullanılır
selasyon tedavisi	Vücuttaki bir metalle bağlanması için şelate edici ajanın kullanılması, böylece metalin toksik etkisi ve fizyolojik aktivitesi kaybolur
taşikardi	Kalp atım hızının artması
testesteron	Erkek cinse ait sekonder seks karakterlerinin gelişiminden sorumlu ve testisler tarafından üretilen bir erkeklik hormonu
testis	Erkek cinse ait üremeyle ilgili bezler

Tiroid bezi	Boynun ön yüzünde yerleşmiş olan ve tiroid hormonlarını üreten büyük bir hormon bezi
TRALI	(Transfusion Related Acute Lung Injury) transfüzyonla ilişkili akut akciğer hasarı
Transfüzyon	Transfer etmek için (kanda olduğu gibi) bir ven ya da arter içine girmek
Trombofili	Genetik veya kazanılmış olarak trombus oluşumuna karşı eğilim varlığı
Trombosit	Kemik iliğinden kana salınan disk benzeri şekilde en küçük kan hücresi
Trombüs	Kan damarı içinde oluşan ve olduğu yerde bağlı olarak kalan kan pıhtısı
Ülser	yüzey dokunun kaybı ve sıklıkla cerahatla birlikte olan cilt veya mukoz membran hasarı
Üre	Protein yıkımının son ürünü ve memelilerdeki idrarın temel solid bileşeni
Ürik asit	Vücut hücrelerindeki nükleik asit yıkımının bir atık ürünü. Küçük bir kısmı besin maddeleri içindeki karaciğer, böbrek gibi nükleik asitten zengin olan besinlerin sindirimi sonucu oluşur. Ürik asit ürünlerinin çoğu böbrekler aracılığıyla idrar yoluyla atılır.
Ürtiker	Kurdeşen
Valv	Ven, kalp vb. aracılığıyla sıvı akışının (kan gibi) düzenlenmesini başlatan veya durduran ve açılıp kapanma yeteneği olan yapı
Ven	Kapiller damarlardan kalbe doğru kan taşıyan damarlar
Viral hepatit	Bir virusun neden olduğu hepatit (örneğin hepatit A)
Virus	Son derece basit olabileceği gibi insanlarda hastalığa yol açabilecek kadar kompleks moleküller şeklinde olabilen mikroskobik enfeksiyon ajanları
Vitamin D	Kimyasal olarak steroidlerle ilişkili olan ve yağda çözünebilen vitaminlerden birisi olup normal kemik ve diş gelişimi için esansiyeldir
Yağ	Enerjiden zengin besinlerin ana kaynağı
Zigot	Spermin yumurtayı döllemesi sonucunda oluşan hücre

İNDEKS

agranülositoz	59
anemi	7, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 38, 42, 62, 63, 65, 69, 71, 73, 76, 89, 90, 91, 92, 94, 96, 97, 98, 120, 121, 123.
dalak	17, 22, 29, 30, 42, 62, 63, 64, 65, 76, 90.
deferiprone	55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 68.
demir	7, 12, 18, 21, 30, 32, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 80, 82, 93, 94, 96, 100, 102, 108, 109, 110, 113, 115, 120, 124, 125.
demir aşırı yükü	18, 32, 33, 39, 45, 65, 66, 69, 71, 72, 76, 77, 80, 82, 93, 96, 100, 102.
desferrioksamin	42, 46, 47, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 68, 69, 73, 76, 77, 113.
DNA	9, 10, 20, 83, 87, 88, 91, 98, 125, 128.
endokrin	2, 65, 68, 69, 71, 73, 100.
enfeksiyon	2, 5, 28, 30, 45, 46, 54, 59, 62, 63, 64, 66, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 87, 90, 100, 103, 117.
eritrosit	4.
fagositoz	27.
feçes (dışkı)	38.
ferritin	40, 41, 42, 45, 47, 48, 49, 52, 53, 56, 59, 61, 75, 77, 93, 125.
fötus	13, 16, 84, 98, 103, 123, 126, 127.
gen(ler)	3, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 20, 90, 91, 96, 97, 98, 100, 101, 106, 118, 119, 120, 122, 123, 128.

globulin	4.
granülosit	33.
hemoglobin	4, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 29, 30, 38, 39, 62, 63, 67, 85, 90, 91, 96, 97, 105, 116, 117, 118, 121, 122, 124, 125, 128.
hepatit	24, 39, 45, 59, 65, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 86, 100, 115.
HIV	32, 77, 78, 83, 84, 85, 87, 88.
hücreler	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 26, 27, 28, 29, 30, 34, 38, 39, 41, 48, 49, 58, 59, 62, 63, 67, 69, 72, 77, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 90, 91, 93, 94, 95, 99, 100, 103, 106, 117, 124, 125, 127, 128, 129.
idrar	2, 38, 41, 50, 56, 57, 58, 61.
immün sistem	2, 3, 31, 63, 80, 83, 85.
intermedia (talasemi)	14, 18, 20, 38, 75, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 105, 121, 122.
kalp	1, 17, 25, 38, 40, 45, 48, 49, 50, 54, 58, 65, 66, 67, 68, 71, 75, 95, 96, 100, 103.
kan	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 50, 52, 54, 55, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 103, 104, 105, 108, 117, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 129.
karaciğer	2, 22, 30, 38, 39, 41, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 57, 58, 60, 61, 65, 69, 72, 78, 79, 80, 81, 82, 86, 93, 94, 96, 100.
kemik	22, 23, 27, 28, 40, 42, 53, 69, 74, 92, 94, 105, 110.
kemik iliği	3, 7, 17, 22, 27, 29, 31, 39, 45, 62, 73, 85, 89, 94, 95, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106.

kromozom	10, 11, 12, 97, 122, 123.
lenfosit	5, 34, 83, 87, 104.
MRI	49, 50, 57, 68, 93, 96.
nötrofil	5, 59.
oral (şelatör)	55, 61, 64, 80, 82.
osteoporoz	74, 89, 94.
sıtma	20, 24, 30, 32, 86, 117.
splenektomi	63, 64, 65.
SQUID	49, 50, 93.
selasyon (demir)	21, 41, 42, 44, 45, 46, 48, 50, 51, 55, 58, 60, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 74, 77, 78, 80, 82, 89, 93, 100, 108, 109, 110, 113.
toksiste	32, 41, 45, 52, 55, 56, 57, 58, 60, 69.
transfüzyon	6, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 46, 55, 58, 62, 63, 65, 67, 74, 76, 77, 78, 81, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 92, 93, 94, 96, 99, 105, 108, 109, 116.
virus	4, 24, 76, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 106.

DİYET ve TALASEMİ

Yiyeceklerden emilen demirin azaltılması :

Talasemide her ne kadar demir yükünün çoğu kan transfüzyonlarına bağlı olsa da, diyetten demir emiliminin artması da önemlidir. Diyetteki demirin sadece az bir kısmı vücudumuza emilmektedir. Kan hemoglobin değeri düşük olduğunda, diyetten emilen demir miktarı da artmaktadır. Talasemi intermedia veya düzenli transfüze edilmeyen talasemi majorlu hastalar gibi düşük hemoglobini olan kişiler diyetlerini öyle bir ayarlayabilir ki, sadece diyetteki demir değil, vücutlarındaki demir de azalır. Diyette iki çeşit demir vardır: kırmızı ette bulunan demir (et demiri) ve diyette geniş bir yelpazede bulunan demir (et kaynaklı olmayan demir)

Et demiri:

Et demiri sığır, koyun ve domuz etinde bulunduğu gibi tavuğun kırmızı etinde ve sardalya, midye gibi deniz hayvanlarında da bulunur. Karaciğer zengin bir demir kaynağıdır. Bunlar azaltılıp soya proteinini et yerine kullanabilirsiniz. Fakat et, tavuk ve balığı diyetinizden tamamen çıkarmanız iyi bir fikir değildir. Çünkü, bu besinler özellikle çocuklar için gerekli olan başka besinleri de içermektedir. Tavuğun kırmızı yerinden ziyade beyaz yerini tercih edebilirsiniz.

Ortalama olarak, kırmızı etli bir öğünden sonra, demirin % 35'i vücudumuza emilecektir. Bu oran diyetin süt ve süt ürünü içerip içermemesine bağlı olarak % 10 ile % 40 arasında değişir. Süt, peynir, yoğurt ve kaymak içerisinde bulunan kalsiyum, et demirinin emilimini azaltır. Etli bir yemekle beraber bir bardak süt içmeye çalışın veya sütü yemek pişirirken kullanmaya çalışın. Bunlara iyi örnek olarak beyaz peynir soslu lazanya ya da spagettiye bol bol peynir eklenmesi ve yemeklerde süt ile yoğurdu bol kullanmak olabilir.

Süt alımının günlük en az bir su bardağı olması gerekir. Çünkü, bu osteoporozu engellemeye de yarar. Eğer kilo probleminiz varsa, yarım yağlı veya yağsız sütler en az tam yağlı sütler kadar iyi kalsiyum kaynağıdır.

Et kaynaklı olmayan demir:

Et demiri olmayan demir diyetinde geniş bir yelpazede dağılmaktadır. Yumurta, çikolata, tahıllar, sebze ve meyveler, kök sebzeler (patates), baklagiller ve mercimekte bulunur. İngiltere’de, kahvaltılı tahılı, un ve ekmeğe gibi birçok besin demirle zenginleştirilmiştir. Fakat bu başka ülkelerde olmayabilir.

Et demiri olmayan demirin diyetten vücuda emilmesi et demirinden daha az olmakla beraber diyetin içeriğine bağlı olarak 20 kat değişiklik gösterebilir. Bu demirin emilimini azaltan şeyler tahıllar ve süt ürünleridir. Demirin emilimini arttıran şeyler ise C vitamininden zengin sebze ve meyveler, et, balık, midye, alkol, sirke, soya sosu, kümes hayvanları ve tursudur.

Et demiri olmayan demirden kaçınmak çok zordur. Çünkü bu demir birçok yiyecekte bulunur. Fakat diyet, demirin emilimini azaltan besinlerle zenginleştirilebilir ve emilimi arttıran gıdalardan uzak durarak şekilde modifiye edilebilir.

Et demiri olmayan demirin emilimini azaltan gıdalar:

1. TAHILLAR:

Beyaz bran, yulaf, arpa, pirinç ve soya vücuda emilen demiri azaltır ve vitamin C'nin etkisine karşı koyar. Vitamin C'den zengin olan gıdalar demir emilimini artırır. Diyetinde bol miktarda tahıl bulunması iyi bir şeydir, fakat portakal suyu gibi C vitamininden zengin olan gıdaların beraber alınmaması gerekir. Süt ile tahılların birleştirilmesine çalışılmalıdır (peynirli sandviç, Fransız tost, peynirli makarna, tahıl ve süt).

İngiltere’de, kepekli unlar haricinde tüm unların demirle zenginleştirilmesi kanuni bir zorunluluktur. Bundan dolayı kepekli un ve ekmeğin seçilmesi önemlidir. Ayrıca kahvaltıda kullanılan tahıl gevreğinin etiketine bu açıdan bakmak gerekir. Zenginleştirilmemiş kahvaltılı tahıl gevrekleri arasında yulaf ile sağlık marketlerinde satılan bazı tahıllar vardır. Ancak yine de etiketine demir içerip içermediğini kontrol için bakmak gerekir. Diğer ülkelerde un ve kahvaltılı tahılı demir ile zenginleştirilmemiş olabilir.

Soya proteini de vücuda emilen demir miktarını azaltır. Soya proteini birçok yemekte kullanılabileceği gibi tadı değişik baharatların eklenmesiyle iyileştirilebilir.

2. ÇAY, KAHVE ve BAHARATLAR:

Çay, kahve ve oregano gibi bazı baharatlar demir emilimini azaltır. Gün içinde bol miktarda çay ve kahve içebilirsiniz, özellikle öğünlerde içmeniz iyi olacaktır. Hatta sütle beraber içerseniz çok daha iyi olur. Çay, aynı zamanda iyi bir antioksidan kaynağıdır.

3. SÜT ÜRÜNLERİ:

Süt, peynir ve yoğurt vücuda emilen demiri azaltır. Kalsiyum aynı zamanda osteoporoz için de önemlidir. Bundan dolayı diyetle ne kadar süt ve süt ürünü alınabilirse o kadar iyi olur. Yarım yağlı ve yağsız sütlerdeki kalsiyum miktarı azalmamaktadır. Bu nedenle eğer kilo fazlalığı varsa bu ürünleri de tercih edebilirsiniz. Günde en azından bir su bardağı süt tüketmeniz gerekmektedir.

Et demiri olmayan demirin emilimini arttıran gıdalar:

1. C VİTAMİNİ:

C vitamini meyve, meyve suları ve sebzelerde bulunur. Portakal suyu gibi meyve sularının yemeklerle alınmaması veya sabah tostuyla beraber içilmemesi önerilir. Bunun yerine, bir bardak çay veya bir bardak kahve demir emilimini azaltacağından daha iyi olabilir. Yine alternatif olarak bir bardak sütle içilebilir. Bira demir emilimini artırır, bundan dolayı bu içeceğin de gıdalarla beraber alınması önerilmez. Meyveler ve meyve suları iyi bir antioksidan kaynağıdır ve yemeklerden ayrı olarak alınmalıdır. Haşlanmış sebzelerde az miktarda C vitamini kalır, çünkü C vitamini suya geçer.

2. ET, SAKATAT, BALIK ve DENİZ ÜRÜNLERİ:

Et, sakatat, balık ve deniz ürünleri sadece bol miktarda demir içirmekle kalmaz, diyetdeki et demiri olmayan demirin de emiliminin artmasına neden olur. Fakat bu gıdaların hepsinin tamamen diyetten çıkarılması da uygun değildir. Çünkü bu gıdalar özellikle çocuklar ve adolesanlar için hayati besinleri de içerirler.

3. TURŞU, SOYA SİRKESİ, ALKOL SOSU:

Turşu, soğanlar, şalgam ve havuçlarla beraber fermente soya ürünleri (örneğin, soya sosu) demir emilimini artırır. Turşu sebzelerin ekmek veya yulaf içeren öğünlere katılmasıyla emilen demir miktarı daha da artar.

Genellikle düşük demirli bir diyet tahıl, kök sebze ile beraber az miktarda et, balık veya az miktarda C vitamininden zengin yiyecek içeren diyetdir. Orta derecede demir içeren bir diyet tahıl, kök sebzelerle beraber biraz C vitamininden zengin yiyecekler ve biraz et bulunmaktadır. Yüksek demir içeren bir diyet ise bol miktarda et, sakatat ve balık içeren diyetdir. C vitamininden zengin meyve suları ve bazı sebzeleri de içermelidir. Yüksek demir içeren bir diyet orta derecede demir içeren bir diyet dönüşmesi demir emilimini azaltan süt ürünlerinin, tahılların, baklagillerin, çay ve kahvenin düzenli olarak tüketilmesi ile mümkündür.

Yiyeceklerdeki antioksidanlar:

Antioksidanlar, adlarından da anlaşılacağı gibi vücuttaki oksidatif hasarı engelledikleri için her diyetinde önemlidirler. Bu şekilde koroner kalp hastalıkları ve kanser hastalıklarının oluşmasını engellerler.

Talasemide vücutta fazla miktarda demir olduğundan oksidatif hasar riski daha fazladır. Bu makalede, 4 ana antioksidan üzerinde yoğunlaşılacaktır: E vitamini, C vitamini, karotenoidler ve flavonoidler.

1. E VİTAMİNİ:

E vitamini diyetle alınan en önemli antioksidandır. Birçok çalışmada, talasemi hastalarının diğer kişilere oranla kanlarında daha az E vitamini olduğu belirtilmiştir. Bu talasemi hastalarının yeterince E vitamini almadıklarından kaynaklanabileceği gibi ihtiyaçlarının normalden daha fazla olmasından da kaynaklanabiliyor olabilir. Birçok çalışmada, E vitamini destek amaçlı olarak dışarıdan verildiğinde kan E vitamin düzeylerinin iyileştiği gösterilmiştir. Fakat doktor veya diyetisyen tarafından destek amaçlı bir şey almamız söylense bile tüm vitaminlerin gıda yoluyla alınması en iyisidir.

E vitamini yağda çözünen bir vitamindir ve yüksek yağ içeriği olan besinlerde bulunur. E vitaminin en iyi kaynakları sıvı yağlardır (zeytin yağı, ayçiçek yağı, soya yağı ve palmiye yağı). En iyisi muhtemelen zeytinyağını kullanmaktır. Çünkü zeytinyağının içindeki yağ tipi kalp hastalığını önlemektedir. Akdeniz ülkelerinde (Yunanistan, Portekiz, İspanya ve İtalya) zeytinyağı çok tüketildiğinden Kuzey Avrupa ülkelerine oranla daha az kalp hastalığı gözlenmektedir. Fakat akılda tutmak gerekir ki, vitaminler kızartma esnasında yavaşça parçalanmaktadır. Bundan dolayı, zeytinyağını yerken, yağı yemek pişmesinin sonuna doğru eklemek, hatta yemek pistikten sonra üstüne dökmektir. Limon ile karıştırılmış zeytinyağı balık, tavuk, haşlanmış sebzeler ve salatalar için lezzetli bir ilavedir. Eğer zeytinyağının aroması, tadını seviyorsan ekstra taze zeytinyağı kullanabilirsin veya yemek pişirmek için kullanacaksan, rafine edilmiş zeytinyağını kullanabilirsin.

E vitaminin diğer kaynakları arasında süt ürünleri, tahıllar, fındık, yumurta ve et gelir. Süt ürünlerini diyetine eklemek özellikle önemlidir. Çünkü E vitamini içermelerinin yanı sıra vücudun demir emilimini azaltırlar ve osteoporozu engellemek için önemli olan kalsiyumu içerirler. Sütü yemek pişirmede kullanabileceğin gibi her öğünde 1 bardak süt de içebilirsiniz. Yağı azaltılmış sütler tam yağlı sütlerle oranla daha az E vitamini içerirler ancak içtikleri kalsiyum miktarı aynıdır.

2. C VİTAMİNİ:

C vitamini et demiri olmayan demirin emilimini artırır. Bundan dolayı her ne kadar C vitamini güçlü bir antioksidan olsa da, C vitamini içeren yiyeceklerin et demiri olmayan demirden zengin yiyeceklerle beraber alınması gerekir. Bu özellikle düzenli olarak transfüze edilmeyen Talasemi intermedia için önemlidir.

Şunu unutma ki, et demiri olmayan demir yiyeceklerde geniş bir dağılıma sahiptir: Yumurta, çikolata, tahıllar, sebzeler, meyveler, patates, baklagiller ve şalgam. İngiltere'de birçok yiyecek (kahvaltılık tahıl, beyaz un ve ekmek gibi) demirle zenginleştirilmiştir. Ancak bu durum diğer ülkelerde olmayabilir.

C vitamini başlıca meyvelerde, meyve suyunda ve sebzelerde bulunur. Meyveyi yemeyi veya meyve suyunu içmeyi öğünler arasında almak, yemek esnasında veya yemekten hemen sonra almaktan daha iyidir. Sağlık uzmanları, insanlara günde 5 porsiyon meyve ve sebze tüketmelerini önermektedir.

Bir porsiyon örneği olarak 1 bardak meyve suyu, elma gibi bir parça meyve, armut, muz, portakal, yarım greyfurt, bir domates, sebzelere örnek ise havuç, Fransız baklası, küçük bir salata olabilir. C vitamini suda çözünmektedir, bu nedenle eğer sebzeler kaynatılırsa, C vitamini suya geçecektir. Buharla pişirmek yemekleri daha iyi korur. Zeytinyağı ve limonla pişirilen yemekler çok lezzetli ve hafif bir öğündür. E vitamini ve C vitamini beraber olduklarında daha iyi iş görürler. Bu nedenle sebzelere zeytinyağı eklenmelidir.

3. KAROTENOİDLER:

Karotenoidlerin genel kaynağı havuç, mısır, domates, sarı kabak, portakal, koyu yeşil yapraklı sebzelerdir. Yine, bu yiyeceklerin çoğunda yüksek oranda C vitamini vardır ve bu nedenle yukarıdaki uyarı aynen geçerlidir. Özellikle vurgulanması gereken bir nokta da karotenoidlerin diyetten emilimi, gıda yağı içerirse daha fazla olur. Bundan dolayı zeytinyağını eklemeye devam! Karotenoidler yüksek ısıda parçalanabilirler, eğer mümkünse düşük ısıda ve kısa sürede yiyecekleri pişirmeliyiz.

4. FLAVONOİDLER:

Bunlar çay, kırmızı şarap, meyve ve sebzelerde de bulunurlar. Yemeklerde bir bardak çay içmek güzel olacaktır. Çay, sadece bir antioksidan sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda yiyeceklerinizde bulunan demirin de emilimini azaltacaktır. Bu özellikle sütle beraber içildiğinde çok daha etkili olacaktır. Günde 3-4 bardak çay içmeye çalışın. Unutmayın ki, iyi bir şekilde hidrate olmak için günde yaklaşık 8 bardak su içmeniz gerekmektedir.

ÖZET:

- E vitamini başlıca zeytinyağı veya ayçiçek yağı gibi sıvı yağlarda bulunur. Özellikle zeytinyağının kullanılması en iyisidir, çünkü kalp hastalıklarına karşı korur. Zeytinyağını yemek pişmeye yakın veya yemek piştikten sonra koyabileceğiniz gibi çiğ sebzelerin üzerine de koyabilirsiniz, çünkü ısı vitaminlerin parçalanmasına neden olabilir.

- C vitamini, meyve ve sebzelerde bulunur. Eger talasemi intermedia hastalığı varsa ve transfüze edilmiyorsan, C vitamininden zengin gıdaları et kaynaklı olmayan demirden zengin gıdalarla beraber tüketmemen daha iyi olacaktır. Meyve ve sebzeleri öğünler arası alabilirsin. Sebzelerin üzerine zeytinyağı ekle! Çünkü E vitamini ve C vitamini beraber daha iyi iş görecektir.

- Karotenoidler havuç, mısır, domates, portakal, koyu yeşil yapraklı sebzeler, sarı kabak, papaya gibi sebzelerde bulunur. Bu gıdalar C vitamininden de zengin olacağından yukarıdaki uyarı geçerlidir. Unutmayın ve zeytinyağı kullanın .

- Çay, kırmızı şarap flavonoid içerir ve aynı zamanda antioksidanlardır. Bununla beraber çay demir emilimini durdurur.

KALPTEKİ DEMİR İÇERİĞİNİN T2* ÖLÇÜMLERİ

T2* dokudaki demir ölçümünde kullanılan bir mekanizmadır. T2* ölçümü standart Magnetik Rezonans Görüntüleme (MRI) ile sağlanan görüntülerden elde edilir. MRI makinaları vücut dokularının görüntülenmesi için kuvvetli çekim (mıknatıslanma=magnetik) ve radyo dalgaları kullanır. MRI makinası vücuttaki manyetik özellikleri ortaya çıkarıp, resme çevirerek uzmanların bunları inceleyip çeşitli hastalıklara tanı koymalarını sağlar. Fazla demir yükü dokulardaki manyetik özellikleri değiştirdiğinden T2* değerinin düşük çıkmasına neden olur. Kalbin T2* ölçümü çok önemlidir, çünkü bu hastalarda kardiyak T2* değeri 20 milisaniyenin altında olanlardan sonra (1 milisaniye=saniyenin 1/1000'dir) üstünde olanlara göre demir yükü ile ilişkili kalp problemleri açısından daha fazla risk altındadır.

T2* testi kapalı MRI makinesinde 45 dakikalık bir taramadır. Hasta kalp hızını monitörize edebilmek için göğsüne özel elektrodlar bağlı olarak yastıklı bir masaya yatırılır. Hastaya mikrofonlu bir kulaklık takılarak teknisyenle iletişimi sağlanır. Masa yavaşça MRI makinasının içine itilerek hastanın tüm vücudunun tüneline girer. (Bu MRI makinası 'donut' şeklinde derin bir tüneldir.) MRI taraması sırasında hastanın hiç kıpırdamadan yatması ve ölçüm maksadıyla istenen kısa süreli nefes tutma direktiflerine uyması gerekmektedir. Ölçümler toplanırken MRI makinası yüksek tonda zil ve çarpma sesleri çıkarır. Hastanın taktığı kulaklık onu bu yüksek volümlü seslerden korur. Test tamamiyle non invaziv ve ağrısızdır.

Bundan öte T2* ölçümü sırasında MRI , çalışan kalbin görüntüsünü aldığından kalp fonksiyonları da değerlendirilebilir. MRI tarafından yapılan kalp fonksiyonu ölçümleri rutin kardiyak ultrasondan daha doğru netice vermektedir. MRI aynı zamanda kalbin akciğerlere kan pompalayan bölümü olan sağ karıncığın büyüklüğünü (hacmini) ve performansını da ölçer. Talasemi hastaları sağ karıncıkta büyümeye neden olan pulmoner hipertansiyon (akciğerlerde yüksek basınç) riski altındadır. Bu da kan pompalanmasındaki etkinliğin düşme nedenidir.

İlgili bilim adamları şimdi yukarıda belirtilen klinik gözlemlerden yola çıkarak, bütün bu metod ve yöntemler doğrultusunda çalışmalar yapmaktadırlar. Amerika Birleşik Devletleri TIF ve NIH'ları, bunları parasal olarak desteklemektedir.

AKIS SEMALARI

A TALASEMİ MAJORLU HASTALARIN YÖNETİMİ

KAN TEDAVİSİNE BAŞLAMADAN ÖNCE

Laboratuvar tanısını kesinleştir ve olası prognozu belirle

Tam kan sayımı
HEMOGLOBİN VE ELEKTROFOREZ
YÜKSEK PERFORMANSLI LIKİD KROMATOGRAFİSİ
MOLEKÜLER ÇALIŞMALAR (β- ve α mutasyonları belirlemede)

TRANSFÜZYONLARA BAŞLAMADAN ÖNCE
LABORATUVAR VE KLİNİK KRİTERLERİ BELİRLE:

Hemoglobin seviyesi < 7 g/dl (iki hafta ara ile, iki ayrı ölçümde)
Ve/veya Klinik gözlemler (hemoglobin > 7 g/dl olsa bile)

- YÜZDEKİ DEĞİŞİKLİKLER
- BÜYÜME GERİLİĞİ
- KEMİK KIRIKLARI

Transfüzyona başlama kararı kesinleştirince aşağıdakiler yapılır

Geniş laboratuvar araştırması:
Kan grup genotipleri, serum ferritin seviyesi,
Karaciğer fonksiyon testleri (KCFT),
Tam biyokimyasal profil,
HBV, HCV, HIV ve CMV serolojileri

Seroloji negatif ise HBV'ye karşı aşılama yapılır

HBV, HCV veya HIV serolojilerinden biri veya birkaçı pozitif ise özel testler yapılır

B- β-TALASEMİ MAJORLU HASTALARIN YÖNETİMİ

Kan Transfüzyonu

Kan için:

- Gönüllülerden, ücretsiz olarak toplanmış
- HBV, HCV, HIV ve Sfilis için taranmış
- Eritrosit konsantrisi için toplanmış
- Eritrositlerin kalitesini korumak için antikoagülan ve besleyicilerle zenginleştirilmiş
- Filtre edilmiş (toplanmadan önce) ve yıkanmış

Hasta için:

- Her bir transfüzyondan önce antijen tarama testleri
- Gerekli volüm hesabı
- Vücut ağırlığına göre 10-15 ml/kg eritrosit transfüzyonu
- 3-4 saatten fazla
- Kardiyak problemi olan hastalar için 2-5 ml/kg eritrosit

Hemoglobin seviyesi 9-10.5 g/dl (transfüzyon öncesi)
Transfüzyon sonrası üst sınır 15 g/dl

Transfüzyon monitörizasyonu, kaydı ve transfüzyon reaksiyonlarının tedavisi

Tedavinin etkinliğinin değerlendirilmesi:
Splenektomi olmamış hastalarda hemoglobin düşüşü 1 g/dl/haftayı Splenektomi olmuş hastalarda 1,5 g/dl/haftayı aşmamalı

C- β-TALASEMİ MAJORLU HASTALARIN YÖNETİMİ

Demir Şelasyonu

- 10-20 kan transfüzyonu sonrası
- Ferritin > 1000g/dl olduğunda
- Karaciğer demir yükü > 3.2 mg/g kuru ağırlığı veya
- 3 yaş ve üzeri

DEMİR SELASYONUNA BAŞLA

500 mg Desferrioksamin (DFO) solüsyon
kullanımdan önce %10 dilüe edilir

Çocuklar için: 20-40 mg/kg
Erişkinler için: 30-50 mg/kg

C Vitamini ekle
Çocuklar için: 50 mg/gün
Erişkinler için: 200 mg/gün

DFO tedavisinde önerilen kullanım:
. Subkutan (8-12 saat) 6 gün/hafta'dan fazla veya
. IV 8-12 saat (6 gün/hafta) veya
. IV 24 saat infüzyon

Etkinliğini değerlendir

- . 3 ayda bir serum ferritin değeri
- . 24 saatlik idrarda demir miktarı
- . Karaciğer biyopsisi ve/veya SQUID ve/veya MRI ile karaciğer demir konsantrasyonu (LIC) ölçümü
- . LF testleri

Hamilelik mevcutsa DFO kesilir.

D- DESFERİOKSAMİN İLE İLİŞKİLİ YAN ETKİLER / KOMPLİKASYONLARIN TAKİBİ

- Cilt irritasyonları - hastaya farklı yerlere uygulamasını öner
- Ciddi allerjiler - DFO 'ni kes, desensitizasyona yönelik spesifik tedavi ver
- DOZA BAĞLI OLABİLECEK KOMPLİKASYONLARIN TAKİBİ:
İsitmeye (ototoksikite) - Odyometri - Yıllık göz problemleri (oküler toksisite) - Fundoskopi - Elektroretinografi
Yıllık yavaş büyüme ve Kemik değişiklikleri
- Gastrointestinal semptomlar, abdominal ağrı, diare, ateş, Klinik olarak Yersina şüphesi varsa (DFO'ni kes

Laboratuvar inceleme:
• Kan ve gayta kültürü
• Seroloji
• Batın ultrasonu

ANTİBİYOTİKLERLE TEDAVİ ET VE KLİNİK SEMPTOMLAR TAMAMEN DÜZELİNCE DFO TEDAVİSİNE TEKRAR BAŞLA

E HİPERSPLENİZMLİ HASTALARIN TAKİBİ

AŞAĞIDAKİ KRİTERLER SAPTANDIĞINDA DALAĞIN ALINMASI (SPLENEKTOMİ) DÜŞÜNÜLMELİ:

- Eritrosit volümünde 1.5 kat veya daha fazla artış veya
- Ortalama bir hemoglobin seviyesini korumak için gereken eritrosit hacminin 200-220 ml/kg/yıl olması
- Dalak boyutunun 6 cm'in üzerinde olması

SPLENEKTOMİDEN ÖNCE

- Yaş dikkatli bir şekilde değerlendirilmeli (tercihan 5 yaş üzeri)

- Uygun asılamaya başlanmalı: Pnömonokokal, Hemofilus ve Meningokokal (Splenektomiden yaklaşık 2 hafta önce)

SPLENEKTOMİDEN SONRA

Asılamanın tamamlanması

Antibiyotik başlanması (penisilin veya diğer alternatif antibiyotikler)

Platalet sayısına bak. Eğer 800.000/mm³ üzerinde ise aspirin ver

! Transfüzyona uygun ve erken başlanması splenektomiyi önler veya geciktirir.

Doktorlar dalağı alınan hastaları ciddi enfeksiyonların risklerine karşı eğitmeli ve Ateşli ataklar konusunda tıbbi önerilerde bulunmalı

TALASEMİ MAJORLU HASTALARDA ENDOKRİN VE KEMİK BOZUKLUKLUKLARININ YÖNETİMİ

G-

BÜYÜME İÇİN:

Boy ölçümü (oturma ve ayakta) - yılda 4 kez

SEKSÜEL GELİŞİM:

- (i) Tanner 10 yaşından sonra 6 ayda bir
- (ii) FSH, LH (Hormonlar) - 6 ayda bir
- (iii) Estradiol, testosteron (Hormonlar) - 6 ayda bir

DIYABET:

- (i) Her ziyarette kan ve idrar glukoz ölçümü
- (ii) Glukoz Tolerans Testi (GTT) - yıllık

HİPOTİROİDİZM:

T4, TSH 6 ayda bir

HİPOPARATİROİDİZM:

- (i) Ca, PO4 3 ayda bir
- (ii) Ca düşüğe PTH ve Vitamin D

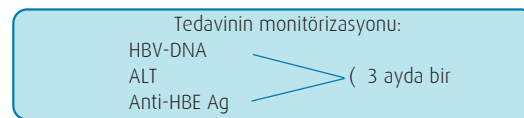
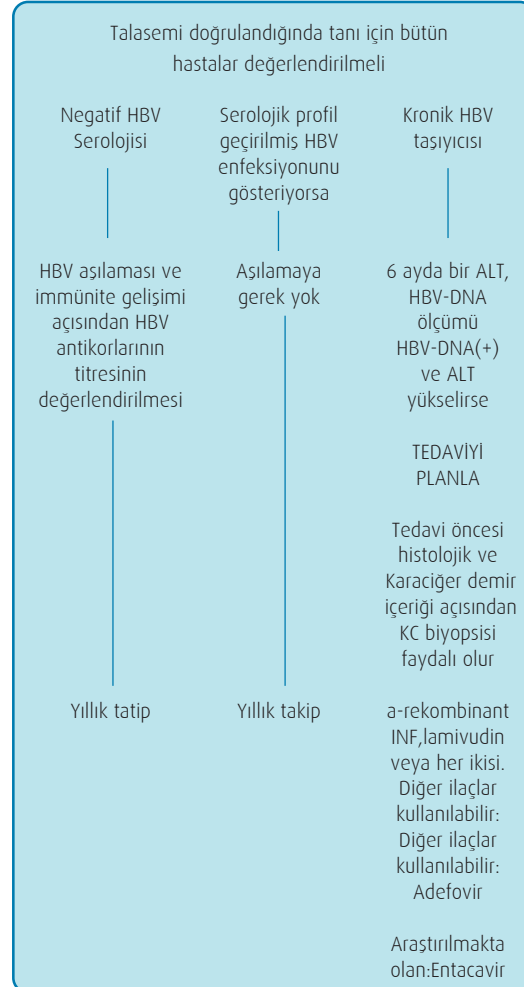
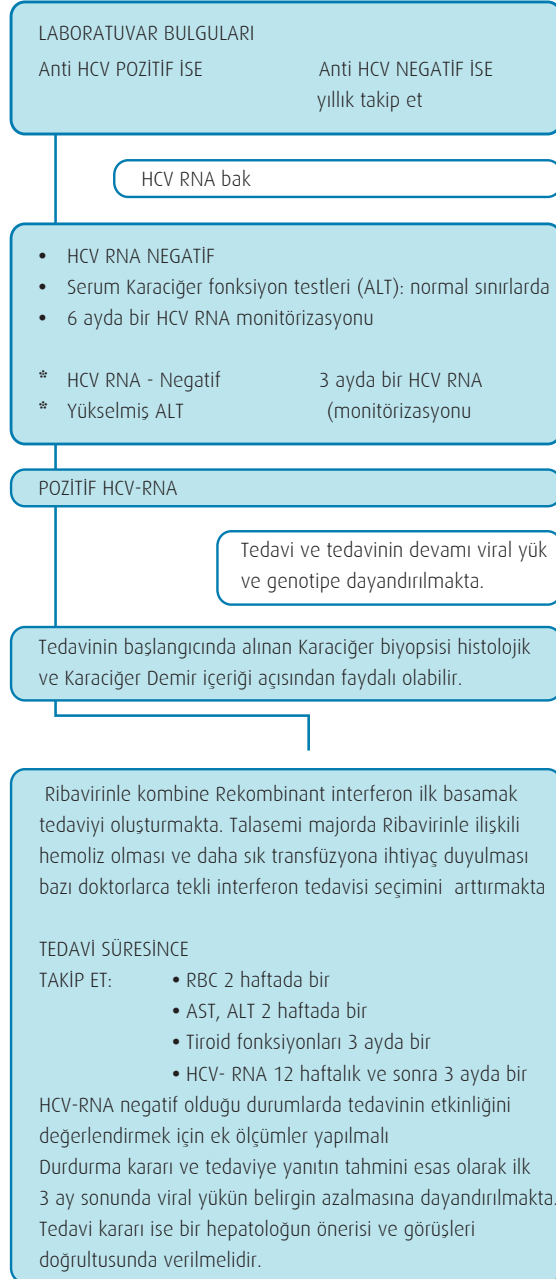
KEMİK:

- (i) Kemik yaşı - (Diz, el bilek grafisi) Tedavinin başında ve büyüme tamamlanana kadar yılda 1-2 kez
- (ii) Osteoporoz için DEXA görüntüleme - 8 yaşından sonra yılda bir kez
- (iii) Spinal X-ray - büyüme tamamlanana kadar yılda bir

H- DFO TEDAVİSİNİN ETKİNLİĞİNİN İZLEMİ

Serum ferritin	<1000Mg/L veya	Terapötik seviye <0,025 ise devam et veya azalt
Karaciğer demiri	3,2-7 mg/g kuru ağırlık	
Karaciğer demiri	<3,2 mg/g kuru ağırlık	DFO'yu kesmeyi düşün ve 6 ay sonra tekrar değerlendir
Serum ferritini	>2,000Mg/L	Dozu veya sıklığını arttır
Karaciğer demiri	7-15 mg/g kuru ağırlık	
Serum ferritini	Devamlı >2,500Mg/L	24 saatlik DFO IV infüzyonu veya 24 saatlik subkutan devamlı infüzyonu ferritin ve LIC değerini düşürmede etkili olabilir
Karaciğer demiri	>15 mg/g kuru ağırlık	

1 HEPATİT C VİRÜS ENFEKSİYONUNUN TAKİBİ

Tedavi kararı, tedavi şekli, sıklığı, testlerin monitörizasyonu talasemi major hastalarını tedavi eden doktor tarafından ve bir hepatolog/ gastroenterolog tarafından verilmelidir.

Kullanılan web Sayfaları

• <http://www.thalassaemia.org.cy>

Bilgi:

- Bilimsel danışmalar
- Bilimsel ilişkiler
- Ulusal talasemi dernekleri
- Eğitim materyali
- Gelecek olaylar

Seyahat Bilgisi:

DSÖ'nün 2002 yıllık hazırladığı seyahat ve sağlık bilgisi

• <http://www.who.int/ith>

• email: cdsdoc@who.int

Dünya Sağlık Örgütü

Merkez

• <http://www.who.ch>

Afrika

• <http://www.whoafr.org>

Avrupa

• <http://www.who.dk>

Güneydoğu Asya

• <http://www.pado.org>

Orta Doğu

• <http://www.who.sci.eg>

Batı Pasifik

• <http://www.who.org.ph>

HIV ve Hepatitis

• www.hivandhepatitis.com

HIV

• www.who.int/hiv_aids/first.html

Uluslararası Kan Cemiyeti ve Konsorsiyumu

• www.icbs.com/about/htm

Uluslararası Kan Nakli Derneği

• isbt@eurocongress.com

Kan Emniyeti

• www.int/health_topics/blood_safety/en

Tartışma İçin İnteraktif Gruplar

• <http://groups.msn.com/thalassaemiapatientandfriends/home.htm>

DSÖ Ürün Danışmanı

• www.inf/vaccines_documents/

Kullanılan Yazışma ve Danışma

DSÖ Merkez

Avenue Appia 20, 1211 Geneva 27, Switzerland
Telephone: (41 22) 791-21-11 / Fax: (41 22) 791-07-46
Cable: UNISANTE GENEVA / Telex: 415 416
Email: info@who.int / Website: <http://www.who.ch/>

Afrika

Dr. Naomi Nhiwathiva, Chief DCP, Regional Office for Africa, World Health Organization, Parirenyatwa Hospital, P.O. Box BE 773, Harare, Zimbabwe

Telephone: (263) 407-69-51 or (263) 470-74-93
Fax: (263) 476-01-46 or (263) 479-12-14
Telex: 5217 or 5364 UNISANTE Cable: UNISANTE BRAZZAVILLE
Email: regafro@whoafr.org
Website: <http://www.whoafr.org/>

Avrupa

J.E. Asvall, Regional Director, Regional Office for Europe Accident Prevention Programme, World Health Organization, 8, Scherfigsvej, DK-2100 Copenhagen O, Denmark

Telephone: (45) 39-17-17-17 / Fax: (45) 39-17-18-18
Telex: 15348 or 15390 / Cable: UNISANTE COPENHAGEN
Email: postmaster@who.dk
Website: <http://www.who.dk/>

Amerika

George A.O. Alleyne, Regional Director, Regional Office for the Americas, Emergency Preparedness & Disaster Relief Coordination, World Health Organization, Pan American Sanitary Bureau, 525 23rd Street NW, Washington, DC 20037, USA

Telephone: (202) 974-3000 / Fax: (202) 974-3663
Telex: 248338-440057-64152-892744
Cable: OFSANPAN WASHINGTON
Email: postmaster@paho.org / Website: <http://www.paho.org/>

Güneydoğu Asya

Mrs Harsaran Bir Kaur Pandey, IO Regional Office for South East Asia World Health Organization, World Health House Indraprastha Estate, Mahatma Gandhi Rd, New Delhi, 110002 India

Telephone: (91) 11-331-7804 or (91) 11-331-7823
Fax: (91) 11-331-8607 or (91) 11-332-7972
Telex: 3165095 or 3165031 / Cable: WHO NEW DELHI
Email: postmaster@whosea.org
Website: <http://tron.um.u-tokyo.ac.jp/>

Ortadoğu

Hussein A.Gezaury, M.D., F.R.C.S., Regional Director Regional Office for the Eastern Mediterranean World Health Organization, PO Box 1517, Alexandria, 21511 Egypt

Telephone: (203) 48-202-23 or (203) 48-202-24 or (203) 48-300-90
Fax: (203) 48-389-16 or (203) 48-243-29
Telex: 54028 or 54684 / Cable: UNISANTE ALEXANDRIA
Email: emro@who.sci.eg / Website: <http://www.who.sci.eg>

BATI PASİFİK

Dr. Shigeru Omi, Regional Director, Regional Office for the Western Pacific Health Services, Development & Planning World Health Organization Po Box 2932, 1099 Manila, Philippines

Telephone: (632) 528-80-01 / Fax: (632) 521-10-36 or (603) 536-02-79
Telex: 27652-63260-40365 / Cable : UNISANTE MANILA
E-mail: postmaster@who.org.ph
Website: <http://www.who.org.ph/>

Avrupa Bilgi

Mr Karl · Friedrich Bopp
Administrative Officer, Health & Social Affairs
Directorate General III Social Cohesion
67075 Strasbourg, France

Tel: 33388412214 / Fax: 3388412726
E-mail: Karl - friedrich.bop@coe.int

Avrupa Komisyonu

Dr Lieve Franssen, Principal Administrator, Health and Family Planning, AIDS Unit, Rue de Geneve / Genevestraat 12, B1140, Bruxelles

Tel: +30-2 2963698/2969117
Fax: 2963697

FDA, ABD

Dr Jay Epstein, Director, Office of Blood Research and Review, Center for Biologics Evaluation and Research, Food and Drug Administration, HFM-300, 1401 Rockville Pike, Rockville, MD 20852

Tel: +13018273518 / Fax: +13018273533
E-mail: epsteinj@cber.fda.gov

Uluslararası Kan Emniyet Konsorsiyonu

International Consortium for Blood Safety (ICBS)
Dr Mohamed El-Nageh, Executive Director, Newyork Blood Center,
310E 67 th Street, New York, NY 10021, USA

Tel: +12125703319 / Fax: +12125703320
E-mail: elnagehmm@aol.com

Uluslararası Kan Bağışı Organizasyonu Federasyonu

Mr Niels Mikkelsen, Secretary General, Bloddonorerne Denmark, Vesterbrogade 191,
1800 Frederiksberg, Denmark

Tel: +4570137014 / Fax: +4570127010
E-mail: mikkelsen@bloddonor.dk

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Bağışçıları Fedarasyonu

Mr Peter Carolan, Senior Officer, Case Postale 372, 1211 Geneva 19, Swetzerland
Tel: +41227304222
Fax: +41227330395
E-mail: carolan@ifrc.org

Uluslararası Kan Transfer Derneği

Dr Paul Strengers, Secretary General, PO Box 9190, NL 1006 AD Amsterdam,
The Netherlands

Tel: 31205123212 / Fax: 31205123560
E-mail: p_strengers@clb.nl

Bölüm 4 İçin Kaynaklar: Demir Şelasyonu

- 1a. Victor A Hoffbrand and Beatrix Wonke "Long-term Deferiprone Chelation therapy" in Iron Chelation therapy Advances in experimental medicine and Biology" Vol 509 pages 127-139.
- 1b. Lisa J Anderson, Beatrix Wonke, Emma prescot, Sally Holdan, J Malcom Walker, Duddley J. Pennell "Comprasion pf effects of oral deferiprone and subcutaneous desferrioxamine on myocardia iron concentrations and ventricular function in beta thalassaemia" The Lancet vol 360. August 17, 2002.
2. Grady Rw, Berdoukas Va, Giardina Pj, "Iron Chelators: combined therapy could be a letter approach Blood 1998; suppl. 1. P+2: 16b
3. Cohen AR, Galanello R, Piga A, Di Palma A, Vullo C, Tricta F, Safety profile of the iron chelator Deferiprone: a multicentre study." Br. J. Haematol 2000; 108, 305-312.
4. Olivieri NF, Brittenham GM, Mc Laren CE, Templeton DM, Cameron RG KA, " Long-term safety and effectiveness of iron chelation therapy with Deferiprone in thalassaemia major". N Engl J Med 1998: 339, 417-423.
5. Lan R. Wanless, George Sweeney, Amar P. Dhillon, Maria Guido, Antonio Piga, Renzo Galanello, M. Rita Gamberini, Elias Schwarz and Alan R. Cohen: Lack of progressive hepatic fibrosis during long-term therapy with Deferiprone in subjects with transfusion-dependent beta-thalassaemia. Blood September 2002. Volume 100 number 5 pages 1566-1569.
6. A.V. Hoffbrand , A.Cohen, C Hersko Role of Deferiprone in Chelation Therapy for transfusional iron overload" Blood March 13, 2003
7. Rewiew John B Porter "Practical Management of iron Chelation" British Journal of Haematology 2001, 115, 239-252
8. Lancet 2003; 361:1597-1602